

na wymóg natury metodologicznej, że w badaniach zjawisk ujmowanych jako cudowne należy respektować dane filologii biblijnej, tzn. terminologię, jaką posługują się autorzy natchnieni, oraz fakt, że opowiadania te podlegały niejednokrotnie reinterpretacji. Na kartach ST można bowiem zaobserwować pewne ciągi interpretacyjne tych wydarzeń, wypracowane przez różne tradycje. Dostrzeżenie ich i uwzględnienie w rozważaniach nad tym problemem stwarza szansę pełniejszego zrozumienia samego nadzwyczajnego wypadku i jego znaczenia dla odbiorców. Dotychczasowa refleksja naukowa w tym zakresie nie uwzględniała wzajemnych powiązań, wytworzonych przez kolejne tradycje, skupiając się na rozumieniu cudu w świecie greckim, wśród innych ludów, w okresie średniowiecza czy w poszczególnych księgach biblijnych, aby na tym tle dopiero odczytać treść zawartą w analizowanych faktach. Autor w dalszej części wykładu pokazał wspomniane ciągi interpretacyjne na takich przykładach, jak: plagi egipskie, klęska wojsk faraona, manna na pustyni, działalność Eliasza i Elizeusza, mesjańskie posłannictwo Jezusa oraz jego kontynuacja przez apostołów po zmartwychwstaniu.

W tym samym dniu sympozjum zaprezentował jeszcze swój komunikat pt. *Rola Ducha Świętego w „Liście do Hebrajczyków”* ks. dr T. Jelonek. Prelegent zaznaczył, że wprawdzie *List* tylko siedem razy mówi o Duchu Świętym, to jednak w jego teologii postać Ducha odgrywa zasadniczą rolę. Te wypowiedzi czterokrotnie dotyczą Jego relacji do dzieła Chrystusa i do zjawiska, jakim jest chrześcijaństwo, natomiast trzykrotnie Jego stosunku do Pisma św. Działaniu Ducha Świętego należy przypisać, według autora natchnionego, nowość i wyższość przymierza nowotestamentalnego nad starym; przy Jego udziale następuje inauguracja nowej rzeczywistości zbawczej tak w sferze ogólnej, jak i indywidualnej (chrzest). Stąd jej odrzucenie staje się osobistą obrazą Ducha Świętego. Miejsca natomiast wiążące Ducha Świętego z Pismem św. z jednej strony potwierdzają wiarę w natchnienie biblijne, z drugiej zaś strony służą do skontrastowania niedoskonałości starego porządku i doskonałości Chrystusowego przymierza. Duch Święty bowiem mówiąc, okazując i świadcząc o nim, potwierdza również w ten sposób zdecydowaną wyższość chrześcijańskiej sytuacji zbawczej.

Treść wygłoszonych wykładów i komunikatów wzbudziła duże zainteresowanie słuchaczy, czego wyrazem były ożywione dyskusje, uwagi i propozycje. Trzeba przy tym podkreślić, że tak wśród referentów, jak i dyskutantów pokaźny procent stanowili ludzie, którzy w ostatnich latach ukończyli studia specjalistyczne na uczelniach krajowych oraz za granicą.

RYSZARD RUBINKIEWICZ SDB

POLSKA BIBLIOGRAFIA BIBLIJNA ZA ROK 1979/80

Wykaz używanych skrótów

AK — „Ateneum Kapłańskie”. Włocławek 1909-

Biblia... — Biblia, księga życia ludu Bożego. Praca zbiorowa pod redakcją ks. Stanisława Łacha i ks. Mariana Filipiaka. Lublin 1980.

ChrK — Chrystus i Kościół. Wybrane teksty Nowego Testamentu. Redaktor ks. Feliks Gryglewicz. Lublin 1979.

CS — „Colloquium Salutis”. Wrocławskie Studia Teologiczne. Wrocław 1969-

CT — „Collectanea Theologica”. Warszawa 1949-

- RBL — „Ruch Biblijny i Liturgiczny”. Kraków 1948-
- RTK — „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”. Lublin 1949-
- SS — *Scrutamini Scripturas*. Księga pamiątkowa z okazji złotego jubileuszu kapłaństwa Ks. Prof. Stanisława Łacha. Kraków 1980. Polskie Towarzystwo Teologiczne.
- STV — „*Studia Theologica Varsaviensia*”. Warszawa 1963-
- Altbauer M.: Nieznany wariant tekstowy Łk 24,9. RBL 33:1980 nr 4 s. 216-218.
- Bartnicki R.: Wyznanie Piotra pod Cezareą Filipową i obietnica prymatu. „*Homo Dei*” 49:1980 nr 3 s. 205-210.
- Pascha żydowska a chrześcijańska ofiara eucharystyczna. STV 18:1980 nr 1 s. 97-124.
- Bednarczyk M.: Perykopa o Annie prorokini (Łk 2,36-38) w świetle współczesnych badań. „*Novum*” 1980 nr 4 s. 64-83.
- Bednarz M.: Metoda czytania Pisma św. w grupach opracowana przez Karola Mestersa. SS 99-111.
- Brzegowy T.: Najstarsza wypowiedź o powołaniu prorockim. SS 112-124.
- Chmiel J.: Interpretacja Starego Testamentu w kerygmacie apostołskim o zmartwychwstaniu. Kraków 1979.
- Wiara w miłość w *Pierwszym liście św. Jana*. ChrK 205-212.
- Biblijne podstawy encykliki Jana Pawła II *Redemptor hominis*. RBL 32:1979 nr 6 s. 297-303.
- Pojęcie i rola kerygmatu w pierwszym Kościele. RBL 33:1980 nr 2 s. 58-67.
- Badania onomastyczne w egzegezie biblijnej. RBL 33:1980 nr 4 s. 212-215.
- Uzdrawienie opętanego z Gerazy w sztuce starochrześcijańskiej. RBL 33:1980 nr 5 s. 275-279.
- Psalterz Jana Kochanowskiego. SS 46-50.
- Czajkowski M.: Ewangelia dobrą nowiną o Chrystusie. „*Novum*” 1980 nr 1 s. 20-36.
- Dobra Nowina o zmartwychwstaniu Pańskim. ChrK 79-86.
- Wstąpił do nieba. ChrK 87-92.
- Czerski J.: Eschatologia w listach do Tesaloniczan. ChrK 111-119.
- Wolność chrześcijańska w listach do Koryntian. ChrK 119-127.
- Czyż S.: Obowiązek zachowania prawa Starego Testamentu według Mt 5,17-20. „*Studia z Biblistyki*” 2:1980 s. 86-112.
- Długosz A.: Tekstualne trudności opowiadania o Gedeonie. RBL 33:1980 nr 5 s. 263-268.
- Teologiczne treści opowiadania o Gedeonie (Sdz 6-8). SS 158-172.
- Eckmann A.: *Onoma tou Theou* jako określenie Boga i Jego przymiotów w *Expositiones in Psalmos* Jana Chryzostoma. RTK 25:1978 z. 4 s. 203-218.
- Filipiak M.: Złorzeczenia w Biblii jako problem etyczny. *Biblia...* 55-59.
- Jahwe Starego Testamentu — Bóg zemsty czy Bóg przebaczenia? *Biblia...* 71-77.
- Ks. Prof. Stanisław Łach. SS 9-14.
- Ochrona prawna najbiedniejszych w prawodawstwie społecznym Pięcioksięgu. SS 73-83.
- Frankowski J.: Ezechiel, prorok bezlitosnej kary. „*Znak*” 32:1980 s. 476-492.
- Gołębiowski M.: Postanowiono ludziom raz umrzeć, a potem sąd (Hbr 9,27). AK 95:1980 nr 1 s. 3-15.

- Gryglewicz F.: Modlitwa Pańska. ChrK 46-57.
- Grzech i pojednanie z Bogiem w ujęciu św. Jana Ew. Biblia... 141-152.
- Sakramenty w czwartej Ewangelii. SS 33-45.
- Rozwój teologii *Listu św. Judy i Drugiego listu św. Piotra*. RBL 33:1980 nr 5 s. 247-257.
- Grzybek S.: Ks. prof. Aleksy Klawek założyciel i pierwszy naczelny redaktor „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”. RBL 33:1980 nr 4 s. 182-187.
- Elementy konstytucyjne biblijnej radości. RBL 32:1979 nr 5 s. 250-260.
- Mojżesz na nowo odczytany, SS 20-32.
- Hergesel T.: Orędzie Janowych opowiadań o cudach Jezusa. CS 10:1979 s. 163-180.
- Hetschel G.: Historyczne podstawy tradycji o proroku Eliaszu. RBL 33:1980 nr 2 s. 49-57.
- Homerski J.: Powołanie człowieka w świetle tekstów biblijnych. SS 65-72.
- Jakubiec Cz.: Biblia a pluralizm kulturowy. W: L. Balter (red.), Człowiek we wspólnocie Kościoła. Warszawa 1979 s. 301-317.
- Jankowski A.: Papieska Komisja Biblijna dawniej i dziś. RBL 33:1980 nr 5 s. 269-274.
- Jelonok T.: Wielkość i rola słowa Bożego według *Listu do Hebrajczyków*. RBL 33:1980 nr 2 s. 79-92.
- Eucharystia i Kościół. Aspekt biblijny. RBL 33:1980 nr 5 s. 280-283.
- Kaczmarek H. J.: Św. Hieronim i jego dzieło. „Novum” 1980 nr 4 s. 150-155.
- Kapera Z. J.: O pełniejszą ocenę dorobku onomastycznego Ks. Aleksiego Klawka. RBL 33:1980 nr 4 s. 201-206.
- Curriculum vitae Ks. Aleksiego Klawka. RBL 33:1980 nr 4 s. 221-226.
- Uzupełnienia do bibliografii prac Ks. Aleksiego Klawka. RBL 33:1980 nr 4 s. 227-232.
- Kiedynk P.: Katolicki ruch biblijny w latach 1893-1965. „Novum” 1980 nr 4 s. 83-109.
- Kudasiewicz J.: Ks. prof. Eugeniusz Dąbrowski, pierwszy doktor nauk biblijnych. Biblia... 15-18.
- Logos i etos Krzyża. Warszawa 1980.
- Chrzest Jezusa. ChrK 25-34.
- Słowo Jezusa pełne mocy. RBL 33:1980 nr 2 s. 101-105.
- Langkammer H.: Stary Testament a Boże dzieło zbawcze w Chrystusie. (Zagadnienie techniki hermeneutycznej w teologii św. Pawła). RBL 32:1979 s. 14-22.
- Najstarsza soteriologiczna interpretacja śmierci Jezusa. Biblia... 129-141.
- Etyka małżeńska w Nowym Testamencie. Biblia... 91-103.
- List do Hebrajczyków i jego chrystocentryczny charakter. CS 9:1977 s. 131-158.
- Lewicki T.: Z dziejów orientalistyki lwowskiej. RBL 33:1980 nr 4 s. 188-190.
- Łach J.: Rola gminy jerozolimskiej w pierwotnym Kościele. SS 84-98.
- Nie sądzicie, że przyszedłem rozwiązać Prawo albo proroków (Mt 5,17). Biblia... 79-89.
- Mesjanizm starotestamentalny w świetle dokumentów z Qumran. W: L. Balter (red.), Człowiek we wspólnocie Kościoła. Warszawa 1979 s. 339-350.
- Modlitwa wyznaniem wiary. „Studia z Biblistyki” 2:1980 s. 113-164.
- XXXVI Tydzień Biblijny w Madrycie. RBL 33:1980 nr 2 s. 108-110.
- Łach S.: Wierność fundamentem etyki przymierza. Biblia... 37-41.
- Obraz człowieka sprawiedliwego w Psalterzu. Biblia... 43-54.
- Opuść nam nasze winy. Biblia... 121-128.

- Nauka o wskazaniach etycznych w Psalterzu. Biblia... 195-245.
- Psalmi pokutne Biblii o idei przebaczenia. Biblia... 249-287.
- Yahve Malak w psalmach o królowaniu Boga. RBL 33:1980 nr 5 s. 238-246.
- Matras T.:** Biblia w rękę kaznodziei. SS 173-179.
- „Słowo Boże w pierwotnym Kościele”. XVII Sympozjum Bibliistów Polskich w Nysie. RBL 33:1980 nr 2 s. 106-108.
- Bibliografia publikowanych prac ks. prof. dr hab. Stanisława Grzybka. RBL 33:1980 nr 5 s. 291-297.
- Mędała S.:** Kościół jako ciało Chrystusa. ChrK 141-154.
- Mądrość Krzyża w życiu chrześcijańskim (1 Kor 1-2). ChrK 129-139.
- Muszyński H.:** Etos biblijny. „Studia z Bibliistyki” 2:1980 s. 9-63.
- Niewczas B. J.:** Wezwanie do naśladowania Chrystusa według Mt 16,24 i tekstów paralelnych. „Studia z Bibliistyki” 2:1980 s. 194-320.
- Nitkowski P.:** Idea zmartwychwstania w świetle Pisma św. „Novum” 1980 nr 4 s. 37-63.
- Odziemek A.:** Łukaszczy kerygmat o Jezusie Męczenniku. RBL 33:1980 nr 2 s. 68-78.
- Ordon H.:** Historiozbawcza perspektywa św. Łukasza. Studium z teologii Łk 1,5-56 oraz Dz 10. ChrK 101-110.
- Pawłowicz Z.:** Stanowisko współczesnego judaizmu wobec postaci Jezusa Chrystusa. „Homo Dei” 48:1979 nr 3 s. 198-206.
- Pytel J.:** Od gościnności greckiej do nowotestamentalnej. „Poznańskie Studia Teologiczne” 2:1978 s. 7-26.
- Rogalewski T.:** Nauka Jezusa o nierozzerwalności małżeństwa w Ewangelii św. Mateusza. „Studia z Bibliistyki” 2:1980 s. 165-193.
- Romaniuk K.:** Przebywali razem i wszystko mieli wspólne (Dz 2,44). W: L. Balter (red.). Człowiek we wspólnocie Kościoła. Warszawa 1979 s. 15-29.
- Etyka św. Pawła. Biblia... 111-119.
- Teologia pojednania w listach św. Pawła. Biblia... 153-163.
- „Józef, mąż sprawiedliwy...” (Mt 1,19). CT 50:1980 fasc. 3 s. 25-34.
- Rosłon J. W.:** Wezwani do królestwa Bożego i chwały. ChrK 155-163.
- Życie chrześcijańskie. ChrK 165-174.
- Zbawienie w nauce św. Pawła. ChrK 175-187.
- Biblijne przymierze a życie zakonne. „Studia z Bibliistyki” 2:1980 s. 64-85.
- Rospond S.:** Onomastica sacra w Nowym Testamencie: Jerozolima—Jeruzalem. RBL 33:1980 nr 4 s. 207-211.
- Sotowski W.:** Ewangelia dziecięstwa według św. Łukasza. ChrK 11-24.
- Stachowiak L.:** Prorocy służy słowa. Katowice 1980.
- Wartości etyczne tradycji o Przymierzu. Biblia... 19-27.
- Odpuszczenie grzechów w pismach prorockich. Biblia... 61-70.
- Ks. Aleksy Klawek jako egzegeta i tłumacz Biblii. RBL 33:1980 nr 4 s. 191-200.
- Starowieyski M. (red.):** Apokryfy Nowego Testamentu. T. 1. Cz. 1-2: Ewangelie apokryficzne. Lublin 1980.
- Stępień J.:** Teologia św. Pawła. Człowiek i Kościół w zbawczym planie Bożym. Warszawa 1978.
- Syneideis, sumienie w antropologii św. Pawła. W: L. Balter (red.). Człowiek we wspólnocie Kościoła. Warszawa 1979 s. 162-201.

- Suski A.: Hymniczne cytaty Nowego Testamentu w świetle „Formgeschichte”. „Studia Płockie” 5:1977 s. 7-22.
- Geneza mesjańskiego tytułu „Syn Dawida” w świetle 17 Psalmu Salomona. SS 129-157.
- Kodeks małżeński w liście do Efezjan. „Studia z Bibliistyki” 2:1980 s. 231-291.
- Szczurek T.: Ks. Roman Głodowski (1891-1978). RBL 33:1980 nr 2 s. 110.
- Szłaga J.: Kościół jako rosnąca w Panu budowla (Ef 2,19-22). ChrK 189-198.
- Jezus o pracy i dobrach materialnych. Biblia... 103-110.
- Proroctwo Jeremiasza o nowym przymierzu w interpretacji Hbr 8,8-13. Biblia... 165-180.
- Szojda D.: Pasterze i arcybiskup. ChrK 199-203.
- Szymanek E.: Teologiczna treść kazania na górze. ChrK 35-44.
- Cuda Jezusa. ChrK 59-65.
- Męka Jezusa Chrystusa. ChrK 67-78.
- Zesłanie Ducha Świętego. ChrK 93-99.
- Włodarczyk S.: Język biblijny — „język” Boga jako wzór języka w przekazywaniu wiary. RBL 33:1980 nr 5 s. 258-262.
- Wolniewicz M.: Pierwszy katolicki przekład Starego Testamentu na język polski. „Poznańskie Studia Teologiczne” 2:1978 s. 27-33.
- Woźniak J.: Implikacje haj Jahwe. RBL 33:1980 nr 2 s. 93-100.